

เสรีภาพของการวิจารณ์

เดือนธันวาคมปี พ.ศ. 2553 เมื่อครั้งที่ภาพยนตร์เรื่อง *Insects in the Backyard* หรือ “แมลง
ในสวนหลังบ้าน” ผลงานกำกับของ ธัญญ์วาริน สุขะพิสิษฐ์ กลายเป็นประเด็นสาธารณะ
อื้อฉาวเมื่อถูกติดเรท “ห.” มีนักวิจารณ์ ตลอดจนนักวิชาการจำนวนหนึ่งออกมาแสดง
ความคิดเห็นเพื่อตอบโต้คณะกรรมการที่สั่งห้ามฉาย

บางท่านก็หยิบยกเอา “ความเป็นศิลปะ” (แขนง
ที่ 7) ของหนังขึ้นมาต่อสู้ว่า ไม่อาจล่วงละเมิดได้
เพราะหากอำนาจมากระทำต่อศิลปะด้วยแล้ว สังคม
นั้นก็ไม่ใช่เหลืออะไรเลย นอกจากความเป็นเผด็จการ
หรืออำนาจนิยม ขณะที่บางส่วนก็พูดถึงความเป็น
สังคมเสรีประชาธิปไตยที่ใครต่อใครก็ยอมมีสิทธิที่จะ
แสดงออกใดๆ ก็ได้

นักวิจารณ์เหล่านี้สำแดงตัวเป็นนักวิจารณ์หัว
ก้าวหน้า มีอยู่ท่านหนึ่งที่มีคอลัมน์อยู่ในนิตยสาร
การเมืองรายสัปดาห์ฉบับหนึ่ง ประณามคณะ
กรรมการอย่างหนัก ยกเหตุผลด้านความเป็นศิลปะ
ของภาพยนตร์ขึ้นมาพูด กล่าวถึงความเป็นสังคมเสรี
ประชาธิปไตยที่ทุกคนเท่าเทียมกันขึ้นมายัน และ
เหตุผลอื่นๆ อีกสารพัดเพื่อจะบอกว่าการห้ามฉายหนัง
ในสังคมใดๆ ก็ตามเป็นเรื่องของความลำหลัง เรื่อง
ของอำนาจนิยม ที่ควรลด ละ เลิกกันได้แล้ว แล้วเธอ
ก็วิจารณ์อย่างรุนแรงตามสไตล์ของเธอซึ่งก่อศัตรูได้
มากพอที่จะสร้างแฟนคลับ

ท่ามกลางสาระการวิจารณ์ที่ดูก้าวหน้าเป็นที่สุด

นี้ ผู้อ่านจำนวนหนึ่งไม่รู้เลยว่านักวิจารณ์ผู้นั้นยังไม่
เคยได้ดูหนังเรื่องอื้อฉาวนี้เลย

ระหว่างที่ *Insects in the Backyard* ฉายให้กลุ่ม
คนกลุ่มเล็กๆ ดูในเทศกาล World Film Festival of
Bangkok ครั้งที่ 8 หลังจากหนังจบ ก็มีคนตั้งคำถาม
ถึงโอกาสที่จะ “ได้ฉาย” ในโรงทั่วไป นั่นก็แสดงว่า
แม้แต่ในหมู่ของคนที่สนใจหนังแนวนี้จริงๆ ก็รู้สึกว้าว
มัน “หมิ่นเหม่”

กระแสการวิพากษ์วิจารณ์รุนแรง ด้วยมีแรงส่ง
ของวาทกรรม “ไพร่-อำมาตย์” ไหลเวียนอยู่แล้ว
เกิดข้อวิจารณ์ว่าการแบนคือการใช้อำนาจของ
คณะกรรมการซึ่งเป็นเพียงคนกลุ่มเล็กๆ เพียงไม่กี่คน
สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะอำนาจนิยมที่คนกลุ่มนี้คิดว่า
ตนเองมีมาตรฐานดีกว่าคนอื่น มีศีลธรรมพร้อม
สมบูรณ์กว่าคน (ชนชั้น) อื่น จึงเที่ยวไปตัดสินนั้นนี้
ให้ใครต่อใครเขา ฯลฯ

กระทั่งเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
ในฐานะประธานคณะกรรมการพิจารณาเขียน
บทความ “ชี้แจง” ชิ้นหนึ่งในมติชนสุดสัปดาห์ อธิบาย

ว่าด้วยเหตุใด หนังสือเรื่องนี้จึงต้อง “ห้ามฉาย” มีอยู่
ข้อหนึ่งที่เป็นจุดเปลี่ยนของประเด็นสาธารณะนี้ ก็คือ
ผู้กำกับไม่ยอมตัดฉาก “เห็นอวัยวะเพศ” ออกไปตาม
ที่กรรมการได้ร้องขอ

เนื้อเรื่องของหนังจะมีประเด็นหมิ่นเหม่ต่อ
“ศีลธรรมอันดี” หรือไม่สำคัญ แต่ถ้าหากเห็น
อวัยวะเพศแล้วมันก็ควรที่จะห้ามฉาย...ความคิดเห็น
ของรัฐมนตรีฯ สรุปได้เช่นนี้

หลังจากนั้นเป็นต้นมา ก็ดูเหมือนนักวิจารณ์
ก้าวหน้าท่านนั้นจะปิดปากเงียบ ไม่ได้กล่าวถึงเรื่อง
นี้ให้แสงใจอีกต่อไป

ผมพูดถึงเรื่องนี้ด้วยรู้สึกถึงสื่อเสรีแบบ “สุดขีด”
ในสังคมบ้านเราทุกวันนี้ โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ต
ซึ่งรวดเร็ว ฉับไว และขยายวงได้กว้างขึ้นๆ ทุกทีๆ

แน่นอนว่า การวิพากษ์วิจารณ์เหล่านี้คือ
กระบวนการของการต่อสู้ การปลดปล่อยอำนาจนิยม
เหนือองคาพยพต่างๆ ในสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็น
ทั้งยังถือเป็นกระบวนการปกป้องวัฒนธรรมและ
เสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนอีกด้วย

ในสังคมประชาธิปไตย สิทธิของประชาชน
ในการแสดงออกทางความคิดย่อมเท่าเทียมกัน
หากกล่าวว่าเป็นคือ “ความยุติธรรม” มันก็เป็นความ
ยุติธรรมที่เกิดขึ้นจากสิทธิที่มีอาจล่วงละเมิดได้
ตราบดที่ยังไม่ล่วงล้ำกฎหมาย (ที่เป็นธรรม) และไม่
กระทบกระเทือนสิทธิของผู้อื่น คนทุกคนก็ย่อมที่จะ
สวมบทนักวิจารณ์ได้

แต่การวิจารณ์ใดๆ ก็ควรดำเนินไปบนพื้นฐาน
ของการศึกษาหรือรับรู้ข้อมูลอย่างรอบด้าน ทั้งนี้ก็
เพื่อสร้างความสมเหตุสมผลให้การวิจารณ์ และ
ศักดิ์ศรีอันเท่าเทียมกัน (ซึ่งผู้วิจารณ์เรียกร้อง) ของ
ผู้ที่ถูกวิจารณ์ด้วย (๕)